

Actieplan Veiligelanders

Het Nederlandse asielbeleid staat altijd garant voor discussie. De positie van JA21 is helder: asielopvang hoort niet in Nederland, maar in de eigen regio plaats te vinden. Waar vriend en vijand het echter over eens zouden moeten zijn, is dat asielzoekers die geen enkele kans maken op een verblijfsvergunning in Nederland geen druk op onze asielprocedure horen te leggen. De realiteit is helaas anders. Maar liefst één op de vijf asielaanvragen in Nederland wordt gedaan door asielzoekers uit veilige landen zoals Marokko.

Veel problemen binnen het Nederlandse asielbeleid hangen samen met deze zogeheten veiligelanders. Door vast te houden aan het vluchtelingenverdrag van 1951 verplicht Nederland zichzelf om iedere asielaanvraag in behandeling te nemen¹. Een proces dat door asielzoekers en hun advocaten middels het starten van nieuwe procedures haast eindeloos gerekt kan worden. Dit met als gevolg dat de gehele asielketen kraakt onder personen die misbruik maken van het systeem.

Maar daar blijft de overlast niet bij. Veiligelanders vormen ook een disproportioneel grote bedreiging voor de openbare orde en veiligheid in Nederland. Onlangs bleek uit het jaarlijkse incidentenoverzicht dat 53% van de Marokkanen en eveneens 53% van de Tunesiërs die in 2020 in een COA-locatie verbleven, daar een incident veroorzaakte². Dit gold tevens voor 48% voor personen afkomstig uit het tot voor kort als veilig bestempelde Algerije. Zelfs wanneer we naar misdrijven kijken liggen deze percentages op respectievelijk op 38, 35 en 38%. 62% van de verdachte vreemdelingen in zaken die door het Openbaar Ministerie werden opgepakt, was afkomstig uit een veilig land. Bij veroordelingen door de rechter gaat het zelfs om 70%.

Kortom: redenen te over om werk te maken van het weren én terugsturen van asielzoekers uit veilige landen. Het kabinet slaagt daar helaas echter amper in. Het aandeel veiligelanders is de afgelopen jaren niet gedaald, maar gestegen³. En vorig jaar moest het kabinet erkennen dat van het terugsturen van uitgeprocedeerde asielzoekers uit veilige landen niet of nauwelijks iets terechtkomt. Veel van hen verdwijnen in de illegaliteit (de helft van alle uitgeprocedeerde asielzoekers) en het kabinet weigert om de druk op te voeren richting herkomstlanden die uitgeprocedeerde onderdanen weigeren terug te nemen. Zelfs de drukmiddelen die nota bene in het regeerakkoord zijn opgenomen, werden niet ingezet uit angst voor diplomatieke gevolgen. Dit terwijl bijvoorbeeld Marokko openlijk de Nederlandse autoriteiten tart door geen 'laissez-passers' (tijdelijk reisdocument) te verschaffen. Ondertussen worden Nederlandse burgers, ondernemers, ov-medewerkers en COA-personeel

¹

<https://ecer.minbuza.nl/ecer/eu-essentieel/handvest-grondrechten/vrijheden-art.-6-t-m-19/recht-op-asielartike l-18.html>

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/07/07/incidentenoverzicht-2020>

³

<https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2021/15/asiel-en-integratie-2021-cohortonderzoek-asielzoekers-enstatush ouders>

iedere dag opnieuw de dupe van het wangedrag -of ronduit misdaden- van asielzoekers die hier helemaal niet horen te zijn.

Dit moet afgelopen zijn. En dat kan ook. Zelfs binnen het huidige Nederlandse asielbeleid is het mogelijk om de instroom in te dammen, de overlast aan te pakken en de terugkeer aan te moedigen. Hiertoe stelt JA21 de volgende elf concrete maatregelen voor:

1) Toewerken naar partnerlandenstrategie naar Deens voorbeeld

Recent kondigde de Deense regering aan dat asielzoekers hun asielaanvraag in Denemarken voortaan buiten Denemarken zullen moeten afwachten. Hiertoe worden door de Denen deals gesloten met zogeheten partnerlanden, waaronder Rwanda, waar asielzoekers zullen verblijven tijdens hun procedure⁴. Het is duidelijk dat het doen van een asielaanvraag in Nederland voor veel kansloze asielzoekers zeer onaantrekkelijk wordt wanneer zij de procedure niet meer in Nederland mogen afwachten. Het volgen van het Deense voorbeeld zal de animo voor het aanvragen van asiel in Nederland fors terugdringen. Nederland moet hier zo snel en zo publiekelijk mogelijk werk van maken. In datzelfde kader dient Nederland in herkomstlanden van grote groepen veiligelanders actief antireclame te maken voor het doen van een asielaanvraag in Nederland, met de nadruk op het kansloze karakter ervan, de versnelde procedure voor dergelijke kansloze aanvragen, het sobere en vrijheidsbeperkende karakter van de opvang en de gedwongen uitzetting.

2) Verdere vrijheidsbeperking 'spoor 2'-asielzoekers

Aanvragen van asielzoekers uit veilige landen en asielzoekers die reeds bescherming kregen in een ander Europees land, worden door het IND via de zogeheten 'spoor 2'-route in behandeling genomen. Dit betreft een versnelde procedure. Daarnaast is in Ter Apel en Budel een versoberde, afgescheiden opvang voor veiligelanders ingericht. Zowel in deze plaatsen als in andere gemeenten met een AZC zorgen veiligelanders voor veel overlast, waaronder in het Brabantse Overloon. Het is dan ook zeer terecht en begrijpelijk dat Ter Apel en Budel hebben besloten te stoppen met de speciale opvanglocaties voor veiligelanders.

Gemeenten en hun inwoners en ondernemers moeten worden beschermd tegen een verplaatsing van de overlast. Aangezien veiligelanders nagenoeg zeker geen verblijfsvergunning krijgen, veel overlast veroorzaken en vervolgens veelal in de illegaliteit verdwijnen, is het redelijk en realistisch om hen de procedure te laten afwachten in vreemdelingendetentie. Zolang dit niet gebeurt zijn er per direct twee stappen nodig én mogelijk om Nederland onaantrekkelijker te maken voor veiligelanders: hen uitsluitend opvangen in sobere, afgelegen locaties en de vrijheidsbeperkingen voor deze 'spoor 2'-asielzoekers verder aanscherpen. Aangezien deze categorie asielzoekers momenteel al geen eet- en leefgeld ontvangen en alles in natura verstrekt krijgen, is er voor hen geen noodzaak om zich naar de bewoonde wereld te begeven. Daarom kunnen de vrijheidsbeperkingen van veiligelanders in lijn worden gebracht met die van uitgeprocedeerde asielzoekers die in afwachting van hun vertrek in de vrijheidsbeperkende

4

locatie (VBL) verblijven. Dat houdt onder andere in dat veiligelanders zich dagelijks in plaats van wekelijks bij de vreemdelingenpolitie moeten melden en niet buiten de gemeentegrenzen mogen komen. Ook moet het zowel voor het Rijk als voor burgemeesters mogelijk worden om aan veiligelanders generiek en preventief gebiedsverboden op te leggen om overlast in dorpen en steden tegen te gaan, zoals eerder op individuele basis al is gedaan met overlastgevende veiligelanders tijdens Oud en Nieuw.

3) Meer druk inzake Dublinverordening

In de Dublinverordening van 2003 heeft betrekking op de vraag welk Europees land verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek. De verordening komt erop neer dat een asielaanvraag moet worden ingediend in het eerste Europese land waar een asielzoeker illegaal is binnengereisd. Ook is het land waar het eerste asielverzoek is ingediend verplicht om de asielzoeker in kwestie terug te nemen als deze vervolgens verder is gereisd en in één of meer andere lidstaten nieuwe verzoeken heeft ingediend. In de praktijk komt hier bitter weinig van terecht. In juni van dit jaar bleek dat het gedurende de afgelopen zeven jaar slechts in 13.670 gevallen lukte om zogenoemde 'asielhoppers' terug te sturen naar het land van de eerste aanvraag, tegenover 46.000 gevallen waarin dit níét lukte⁵.

JA21 vindt dat ieder land verantwoordelijk is voor zijn eigen asielbeleid en wil hiermee geen EU-bemoediging. Zolang de Dublinverordening echter van kracht is, is Nederland het aan haar eigen bevolking verplicht om tot het uiterste te gaan om het Nederlandse belang te dienen. Dat betekent veel meer druk zetten inzake het naleven van de Dublinverordening, waarbij het sluiten van de grenzen onder artikel 25 van het Schengenverdrag als stok achter de deur kan dienen. Daarnaast heeft Nederland als grootste EU-nettobetaler ook op andere terreinen mogelijkheden te over om tegenwerkende lidstaten de gevolgen van hun houding te laten voelen.

4) Eenzijdig opzeggen uitkeringsverdragen

Nog altijd worden veel Nederlandse uitkeringen naar het buitenland geëxporteerd. Met veel van deze landen heeft Nederland uitkeringsverdragen gesloten. Zo ook met Marokko. Toen toenmalig minister Asscher na een jarenlange impasse over het verlagen van exportuitkeringen naar de Marokkaanse levensstandaard in 2016 besloot het uitkeringsverdrag met Marokko eenzijdig op te zeggen, waren de Marokkanen op de valreep bereid om eisen van tafel te halen. Gebleken is dus dat het opzeggen van het uitkeringsverdrag een effectief drukmiddel is, aangezien Nederland dan niet langer gebonden is aan onderlinge afspraken aangaande het overmaken van uitkeringen naar Marokko. Dit drukmiddel moet Nederland daarom opnieuw inzetten om het terugnemen van uitgeprocedeerde en illegale Marokkanen af te dwingen. Indien relevant kan dit ook worden gedaan met andere landen waarmee Nederland een uitkeringsverdrag heeft afgesloten, waaronder Tunesië.

5

<https://www.telegraaf.nl/nieuws/246047983/asielhopper-ongrijpbaar-terugsturen-naar-eu-land-vanaankomst-mislukte-46-000-keer>

5) Overlast sneller en harder afstraffen

Zoals in de inleiding al is aangegeven, komt een substantieel deel van de overlast en misdrijven door asielzoekers voor rekening van veiligelanders. In Drenthe en Groningen zijn inwoners, ondernemers en OV-personeel de intimidatie, agressie en diefstallen door deze asielzoekers spuugzat. Toch wordt het wangedrag amper afgestraft. Niet alleen door het veelal uitblijven van terugkeer, maar ook door een gebrek aan harde maatregelen en repressie.

Op iets minder dan de helft van de 16.262 incidenten die het COA in 2020 registreerde volgde een maatregel. In veruit de meeste gevallen betrof dit lichte maatregelen zoals het korte tijd inhouden van zakgeld -wat veiligelanders überhaupt al niet krijgen. Slechts 283 keer werden asielzoekers overgeplaatst naar de EBTL/HTL; in de volksmond beter bekend als het Aso-AZC. Tegenover de 4.420 in 2020 door de politie geregistreerde misdrijven waarbij de verdachten (in totaal 5.541) asielzoekers waren, stonden in hetzelfde jaar slechts 40 intrekkingen en 30 weigeringen van verblijfsvergunningen door de IND op grond van de openbare orde. Daarnaast was er sprake van 100 gedwongen vertrekken van vreemdelingen met een asielachtergrond die op basis van betrokkenheid bij misdrijven aan de Dienst Terugkeer en Vertrek zijn overgedragen. Hoewel de aantallen door de lange tijd die veel strafzaken innemen niet één op één zijn te vergelijken, is de conclusie helder: veel misdrijven in COA-setting leiden tot weinig overplaatsingen naar aso-AZC's en veel misdrijven leiden tot weinig uitzettingen.

Dit moet veel strenger. De lat voor overplaatsing naar aso-AZC's moet fors omlaag, ook voor overlast en ongewenst gedrag buiten de COA-locatie. Indien nodig moet in dat kader snel werk gemaakt worden van een capaciteitsuitbreiding. Veiligelanders die een misdrijf begaan moeten standaard in detentie worden geplaatst en worden uitgezet. De huidige criteria waaraan misdrijven en straffen moeten voldoen om intrekking en weigering van verblijfsvergunningen te rechtvaardigen, moeten daartoe worden versoepeld.

6) Verlenging maximale duur vreemdelingenbewaring

Eerder dit jaar besloot de Raad van State dat de bewaring van drie Marokkanen in afwachting van hun terugkeer moest worden opgeheven, omdat er geen zicht was op uitzetting binnen redelijke termijn. Dit omdat Marokko vorig jaar weigerde om laissezpassers te verstrekken die de uitzetting mogelijk zouden maken. Naast het opvoeren van de druk middels de actiepunten 1 tot en met 4, kan het niet zo zijn dat uitgeprocedeerde of illegale onderdanen profiteren van de tegenwerking van hun herkomstland.

Vreemdelingenbewaring kan momenteel worden opgelegd indien mensen niet meewerken aan hun vertrek of, zoals in het geval van de drie Marokkanen, indien de benodigde reisdocumenten er niet zijn. De duur van vreemdelingenbewaring is momenteel zes maanden, met een mogelijke verlenging tot maximaal anderhalf jaar. Met een krachtig en actief uitzetbeleid zou langdurige vreemdelingendetentie niet eens nodig hoeven te zijn. Maar zolang dit niet het geval is, moet ten minste worden voorkomen dat vreemdelingen die Nederland moeten verlaten toch vrijkomen als gevolg van de houding van herkomstlanden.

Hiertoe dient de maximale termijn voor vreemdelingenbewaring fors opgehoogd te worden tot een maximum van vijf jaar.

7) Stopzetten ontwikkelingshulp aan tegenwerkende herkomstlanden

Nederland geeft volgens de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in 2021 alleen al in het kader van officiële ontwikkelingshulp (ODA) ruim 5,5 miljoen euro aan Marokko en ruim 20 miljoen euro aan Tunesië⁶. Het tot zeer onlangs als veilig geclassificeerde Algerije kan eveneens op 5,5 miljoen euro rekenen. Nederland zou de uitgaven in het kader van ontwikkelingshulp aan veilige landen die uitgeprocedeerde onderdanen weigeren terug te nemen per direct moeten stoppen. Niet alleen als een -symbolisch sterk- drukkmiddel, maar ook als compensatie voor de kosten die Nederland maakt rond veiligelanders. Het stopzetten van, of korten op, ontwikkelingshulp wordt door het kabinet zelf als optie genoemd in het regeerakkoord. Het is dus een zeer haalbare maatregel.

8) Intrekken landingsrechten van vliegmaatschappijen uit tegenwerkende herkomstlanden

Deze maatregel staat als optie genoemd in het huidige regeerakkoord. Het kabinet vindt dit dus zélf een reële optie. De maatregel wordt vooralsnog echter niet ingezet, terwijl de problematiek alleen maar verder toeneemt. Nederland moet op zijn minst de mogelijkheid als drukkmiddel inzetten, en niet schromen de maatregel daadwerkelijk in te voeren wanneer dit geen effect sorteert. Wie bij voorbaat een diplomatiek conflict uit de weg gaat, zal het ook nooit winnen.

9) Stopzetten visa voor personen uit tegenwerkende herkomstlanden

Het recent aan de EU-visumcode toegevoegde artikel dat op Europees verband visummaatregelen mogelijk maakt voor bepaalde herkomstlanden, is vooral een papieren tijger die tandoos wordt door wisselende belangen van lidstaten en de vrees voor gevolgen voor de externe betrekkingen van de EU met de landen in kwestie. Nederland moet lef tonen en zijn eigen weg durven te kiezen. Het weigeren van visa aan overheidsbeambten en hooggeplaatsten, zoals in het regeerakkoord staat opgenomen, kan hierbij als tussenstap worden ingebouwd.

10) Strikter handhaven buitenschuldvergunningen

Uitgeprocedeerde asielzoekers en illegalen die buiten hun schuld écht niet kunnen terugkeren naar hun land van herkomst, kunnen via de Dienst Terugkeer en Vertrek een zogeheten buitenschuldvergunning aanvragen bij de IND. De groep die deze vergunning daadwekelijk krijgt, vormt echter slechts fractie van de totale groep waarvan wordt gezegd dat terugkeer niet mogelijk is. De criteria voor het verkrijgen van een

⁶ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2020Z19301&did=2020D41625>

buitenschuldvergunning mogen niet worden versoepeld en alle betrokkenen zonder een buitenschuldvergunning dienen als uitzetbaar te worden behandeld.

11) Strafbaarstelling illegaliteit

Zoals eerder aangegeven verdwijnt de helft van de vreemdelingen, waaronder veiligelanders, die Nederland verlaten of moeten verlaten uit zicht. Veel van hen blijven in Nederland in de illegaliteit hangen. Aangezien illegaliteit in Nederland bizar genoeg nog altijd niet strafbaar is, kunnen zij hier tot in lengte van jaren overlast blijven veroorzaken. Illegaal verblijf in Nederland en het faciliteren daarvan moeten daarom zo snel mogelijk strafbaar worden, waarna met behulp van de Vreemdelingenpolitie een actief opsporings- en uitzetbeleid moet worden opgezet.